

ROMÂNIA
MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE C
SECȚIA JUDICIARĂ
SERVICIUL JUDICIAR PENAL

Primit
Dispu
pe pa
sesiza
5
pentru
termi

Nr. 797/C/2258/III-5/2021
ROMÂNIA
Înalta Curte de Casație și Justiție
Secția Unică
Intrare dosare RIL nr. 01
Anul 2022 luna 01 ziua 10

Către

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
București, str. Batiștei nr. 25, Sector 2, Cod poștal 020934

Vă trimitem un exemplar al recursului în interesul legii declarat în conformitate cu prevederile art. 471 din Codul de procedură penală, ca urmare a constatării practicii neunitare a instanțelor de judecată în vederea interpretării și aplicării unitare a *dispozițiilor art. 488⁶ alin. 1 din Codul de procedură penală raportat la art. 285 din același cod și art. 154 din Codul penal, în cauzele având ca obiect contestații privind durata procesului în cazul faptelor ai căror autori nu au fost identificați (sau identificabili), deși organele de urmărire penală au depus diligențele necesare în acest scop, în sensul de a lămuri dacă se poate dispune stabilirea unui termen în care procurorul să rezolve cauza, în condițiile în care obligațiile organelor de urmărire penală subzistă până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale.*

Anexe : 17

PROCUROR ȘEF SECȚIE,

ROMÂNIA
MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Nr.1797/C/2258/III-5/2021

Către

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În temeiul art.471 din Codul de procedură penală, vă sesizăm cu

RECURS ÎN INTERESUL LEGII

vizând următoarea problemă de drept:

- „Interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 488⁶ alin.1 din Codul de procedură penală raportat la art.285 din același cod și art.154 din Codul penal, în cauzele având ca obiect contestații privind durata procesului în cazul faptelor ai căror autori nu au fost identificați (sau identificabili), deși organele de urmărire penală au depus diligențele necesare în acest scop, în sensul de a lămuri dacă se poate dispune stabilirea unui termen în care procurorul să rezolve cauza, în condițiile în care obligațiile organelor de urmărire penală subzistă până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale”.

Examenul jurisprudenței actuale existente în materie, respectiv în cauzele cu autori necunoscuți, evidențiază două orientări cu privire la problema de drept pusă în discuție, relevând caracterul neunitar al acesteia :

1. Într-o primă orientare jurisprudențială, judecătorul de drepturi și libertăți fiind investit cu o contestație privind durata procesului penal într-o cauză în care cercetările se efectuează cu privire la autori necunoscuți și în care chiar dacă au fost administrate mijloace de probă, autorul nu a putut fi identificat, evaluează caracterul rezonabil al duratei procedurii judiciare în

raport de criteriile prevăzute de art.488⁵ alin.2 din Codul de procedură penală, pe care le adaptează la particularitatea cauzelor cu autori necunoscuți, făcând o analiză *in concreto* a consecințelor pe care desfășurarea urmăririi penale *in rem* le produce asupra ritmicității și celerității procedurii judiciare (Anexele 1 - 9, Curțile de Apel Suceava, Brașov, Cluj, Constanța, Craiova, Iași).

Astfel, judecătorul de drepturi și libertăți verifică, în baza materialului și a lucrărilor aflate la dosarul cauzei, modalitatea în care organul de urmărire penală și-a îndeplinit obligația de diligență privind identificarea autorului și analizează dacă prelungirea urmăririi penale dincolo de o durată rezonabilă este sau nu imputabilă organelor de urmărire penală.

Prin acest demers judecătorul de drepturi și libertăți evaluează obiectiv în ce măsură stabilirea unui termen de soluționare a cauzei are aptitudinea de a conduce la accelerarea procedurii.

Încheierile ce exemplifică această orientare jurisprudențială sunt de respingere a contestațiilor privind durata procesului penal, iar în motivare sunt menționate dispozițiile art.488⁵ alin.2 din Codul de procedură penală și se arată că, față de împrejurarea că organele de urmărire penală au făcut toate demersurile necesare identificării autorului, nu se poate reține că nesoluționarea dosarului într-un termen rezonabil este cauzată de inactivitatea acestora ori de nesocotirea obligațiilor procesuale ce le revin (Anexele 1 - 3, 5, 6, 8, 9).

Judecătorul a mai reținut că, pe de o parte, probele anterior menționate nu au fost suficiente în vederea identificării autorului faptei investigate, iar, pe de altă parte, alte activități de urmărire penală utile soluționării cauzei nu au putut fi identificate și că, raportat la ansamblul probelor administrate, *în cauză nu există niciun temei legal care să justifice vreuna dintre soluțiile posibile într-o cauză penală (de trimitere în judecată, de clasare sau de renunțare la urmărire penală), prelungirea duratei urmăririi penale nu este imputabilă organelor de urmărire penală (Anexa 4).*

Într-o altă situație s-a arătat că : "Având în vedere aspectele mai sus prezentate, judecătorul de drepturi și libertăți apreciază că, în cauză, organul de cercetare penală nu a dovedit pasivitate și nu a trenat efectuarea actelor de urmărire penală, astfel că nu se poate reține că - în raport de circumstanțele reale ale cauzei (în cauză se efectuează cercetări *in rem* și nu cu privire la o persoană despre care să existe suficiente probe că a comis fapta) - există o depășire rezonabilă de soluționare a cauzei, administrând ritmic probe pentru a se putea identifica autorul infracțiunii; adoptarea unei eventuale soluții de clasare față de persoana bănuită de petent de comiterea faptei, în lipsa unor probe suficiente care să conducă la acuzarea sa și disjungerea cauzei față de AN, nu reprezintă efectiv o soluționare a cauzei" (Anexa 8).

În motivare se mai reține și că obligația de identificare a tuturor elementelor obiective și subiective ale infracțiunii este de diligență și nu de

rezultat, astfel încât, neidentificarea autorului infracțiunii și nedefinitivarea actelor de urmărire penală prin soluționarea cauzei, deși au fost efectuate toate activitățile necesare, nu este imputabilă organului de urmărire penală (Anexa 9).

Sunt menționate și Normele metodologice privind înregistrarea, evidența unitară, circuitul sesizărilor penale și coordonarea administrativă a activităților dispuse organelor de poliție de către procuror – anexă la ordinul comun al M.A.I. și P.Î.C.C.J. nr.56 din 10 aprilie 2014, judecătorul de drepturi și libertăți arătând că cererea formulată de persoana vătămată este neîntemeiată deoarece organele de cercetare penală au depus toate diligențele necesare identificării autorilor faptei, iar ulterior introducerii dosarului în evidența dosarelor cu autori necunoscuți nu au fost identificate informații noi care să conducă la identificarea autorilor faptei și să determine scoaterea dosarului de urmărire penală din evidența pasivă (Anexa 7).

2. În cea de-a doua orientare jurisprudențială, judecătorul de drepturi și libertăți, fiind investit cu o contestație privind durata procesului penal într-o cauză în care cercetările se efectuează *in rem*, evaluează caracterul rezonabil al duratei procedurii judiciare prin aplicarea formală a criteriilor prevăzute de art.488⁵ alin.2 din Codul de procedură penală, *fără a verifica* dacă organul de urmărire penală a efectuat actele de urmărire penală necesare identificării autorului și *fără a stabili* dacă prelungirea duratei procedurii judiciare este sau nu imputabilă organului de urmărire penală (Anexele 10 – 17, Curțile de Apel Pitești, Oradea, București, Craiova, Iași).

Contestațiile privind durata procesului penal sunt admise ca urmare a constatării existenței unei perioade de inactivitate după introducerea dosarului în evidența pasivă (Anexa 10), ca urmare a nesoluționării unor dosare introduse în evidența pasivă, cu privire la care nu se analizează dacă probatoriul a fost sau nu epuizat (Anexele 10 - 12, 15), ca urmare a nesoluționării unor dosare cu autori necunoscuți în care a fost efectuată o vastă activitate probatorie, fără ca judecătorul de drepturi și libertăți să verifice dacă neidentificarea autorului este imputabilă organului de urmărire penală (Anexele 13, 14, 17).

În motivarea încheierilor ce exemplifică această orientare jurisprudențială se arată că instituția reglementată de dispozițiile art.488⁴ – 488⁶ din Codul de procedură penală nu vizează fondul cauzei și nu permite o analiză calitativă și cantitativă a actelor de urmărire penală, fiind invocate prevederile art.488⁶ alin.2 din Codul de procedură penală, din care rezultă că judecătorul care soluționează contestația nu poate da îndrumări și nici nu este îndrituit a putea oferi dezlegări asupra unor probleme de fapt și de drept, care să anticipeze modul de soluționare a cauzei ori care să aducă atingere libertății procurorului de a pronunța soluția pe care o consideră legală și temeinică (Anexele 10, 15 și 17).

Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție în materie
Nu au fost identificate astfel de hotărâri.

Dispoziții legale relevante în lămurirea problemei de drept :

Codul de procedură penală

Art. 285 alin. (1) - Obiectul urmăririi penale

Urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

Art. 488¹ alin. (1) - Introducerea contestației

Dacă activitatea de urmărire penală sau de judecată nu se îndeplinește într-o durată rezonabilă, se poate face contestație, solicitându-se accelerarea procedurii.

Art. 488⁵ - Soluționarea contestației

(1) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, soluționând contestația, verifică durata procedurilor pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și a punctelor de vedere prezentate și se pronunță prin încheiere.

(2) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, în aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii judiciare, va lua în considerare următoarele elemente:

- a) natura și obiectul cauzei;*
- b) complexitatea cauzei, inclusiv prin luarea în considerare a numărului de participanți și a dificultăților de administrare a probelor;*
- c) elementele de extraneitate ale cauzei;*
- d) faza procesuală în care se află cauza și durata fazelor procesuale anterioare;*
- e) comportamentul contestatorului în procedura judiciară analizată, inclusiv din perspectiva exercitării drepturilor sale procesuale și procedurale și din perspectiva îndeplinirii obligațiilor sale în cadrul procesului;*
- f) comportamentul celorlalți participanți în cauză, inclusiv al autorităților implicate;*
- g) intervenția unor modificări legislative aplicabile cauzei;*
- h) alte elemente de natură să influențeze durata procedurii.*

Art. 488⁶ alin. 1 și 2 - Soluții

(1) Când apreciază contestația ca fiind întemeiată, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța admite contestația și stabilește termenul în care procurorul să

rezolve cauza potrivit art.327, respectiv instanța de judecată să soluționeze cauza, precum și termenul în care o nouă contestație nu poate fi formulată.

(2) În toate cazurile, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța care soluționează contestația nu va putea da îndrumări și nici nu va putea oferi dezlegări asupra unor probleme de fapt sau de drept care să anticipeze modul de soluționare a procesului ori care să aducă atingere libertății judecătorului cauzei de a hotărî, conform legii, cu privire la soluția ce trebuie dată procesului, ori, după caz, libertății procurorului de a pronunța soluția pe care o consideră legală și temeinică.

Normele metodologice privind înregistrarea, evidența unitară, circuitul sesizărilor penale și coordonarea administrativă a activităților dispuse organelor de poliție de către procuror – anexă la ordinul comun al M.A.I. și P.Î.C.C.J. nr.56/12/C/10 aprilie 2014.

Art.12 – (1) Activitățile și verificările necesare identificării autorului se efectuează în termen de 60 de zile de la data întocmirii planului potrivit art.10 alin.(3).

(2) Când termenul prevăzut în alin.(1) nu poate fi respectat din motive obiective sau dacă pe parcursul cercetărilor apar date noi, care impun verificări suplimentare, organele de cercetare penală ale poliției judiciare vor continua activitățile, până la finalizarea acestora, dar nu mai mult de un an de la data începerii urmăririi penale față de faptă, cu informarea în scris a procurorului.

Art.13 – (1) Dacă până la împlinirea termenelor prevăzute la art.12 ori la finalizarea activităților și verificărilor stabilite, autorii infracțiunii nu au fost descoperiți, organele de cercetare penală ale poliției judiciare care au instrumentat cauza întocmesc un referat în care prezintă, pe scurt, rezultatul cercetărilor și propun trecerea dosarului în evidențele dosarelor cu autori neidentificați, precizând data împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale.

(2) Referatul, întocmit în două exemplare, este vizat de șeful ierarhic al polițistului ce are calitatea de organ de cercetare penală al poliției judiciare și aprobat de procurorul de caz. Un exemplar al referatului rămâne la unitatea de parchet.

(3) În cazul în care procurorul constată că nu au fost finalizate activitățile și verificările stabilite, dispune completarea acestora, stabilind un termen de finalizare de cel mult 60 de zile.

(4) După aprobarea de către procuror a trecerii dosarului cauzei în evidențele dosarelor cu autori neidentificați, organele de cercetare penală ale poliției judiciare predau dosarul penal, însoțit de referatul prevăzut la alin.(2), compartimentului de evidență operativă al unității de poliție respective.

Art.14 – (1) Organele de cercetare penală ale poliției judiciare, anterior predării dosarului penal compartimentului de evidență operativă, vor completa o fișă a infracțiunii săvârșită de autori neidentificați, ce va cuprinde în principal date privind : numărul unic, numărul alocat de unitatea de poliție, date de identificare ale unității de poliție, data sesizării, data comiterii faptei, infracțiunea principală, încadrarea juridică,

modul de operare, persoana vătămată, data împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale, data trecerii în evidența dosarelor cu autori neidentificați și locul de arhivare.

(2) Fișa infracțiunii săvârșită de autori necunoscuți se poate crea și gestiona prin implementarea datelor în sisteme informatice în situația în care asemenea sisteme sunt disponibile organelor de cercetare penală ale poliției judiciare.

Art.15 – (1) Trecerea dosarului în evidențele dosarelor cu autori neidentificați se comunică de către unitatea de poliție părții vătămate sau reprezentantului acesteia, dacă acestea există, menționându-se că au fost efectuate toate verificările care se impun, dar nu au fost descoperiți autorii și că se vor relua cercetările în cazul apariției unor elemente noi.

(2) Comunicarea se întocmește potrivit modelului din Anexa nr.2 la prezentele norme metodologice.

Art.16 – (1) Dacă până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale apar probe, indicii temeinice sau elemente noi, dosarele penale în cauză vor fi preluate de organele de cercetare penală ale poliției judiciare de la compartimentele de evidență operativă pentru efectuarea verificărilor necesare, ulterior precedându-se în funcție de rezultatul acestor activități.

(2) Preluarea dosarului penal se realizează pe baza unui referat întocmit, avizat și aprobat în condițiile prevăzute la art.13 alin.(2).

(3) Constituie elemente noi :

a) informațiile pertinente care pot conduce la identificarea autorilor, inclusiv cele cuprinse în denunțuri sau autodenunțuri;

b) date obținute prin mijloace criminalistice;

c) identificarea unor bunuri provenite din infracțiune care au fost date în urmărire;

d) săvârșirea unor infracțiuni cu același mod de operare, în condiții similare și când există date care conduc la bănuiala că infracțiunile au fost săvârșite de aceeași persoană sau grup de persoane.

(4) În termen de 5 zile de la data identificării autorului, organul de cercetare penală al poliției judiciare întocmește un plan de cercetare cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor art.10.

Art.17 - (1) În cazul în care nu intervine niciuna dintre situațiile prevăzute la art.16 dosarul penal rămâne în evidențele dosarelor cu autori neidentificați până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale.

(2) La împlinirea acestui termen, compartimentele de evidență operativă trimit dosarele organelor de cercetare penală ale poliției judiciare care vor întocmi un referat cu propuneri de clasare a cauzei, înaintându-l procurorului de caz.

(3) O copie a ordonanței prin care s-a dispus clasarea se comunică, prin grija prim grefierului / grefierului șef / grefierului desemnat, unității de poliție corespunzătoare, care va opera scăderea din evidențele dosarelor cu autori neidentificați.

* * *

Apreciez ca fiind corectă prima orientare jurisprudențială, pentru următoarele argumente:

Conform art.285 alin.1 din Codul procedură penală, urmărirea penală, ca fază a procesului penal, are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au comis infracțiuni și la stabilirea răspunderii penale a acestora.

În realizarea obiectului urmăririi penale, ulterior începerii urmăririi penale *in rem*, organul de urmărire penală procedează la administrarea probatoriului specific etapei de investigare a faptei, iar această activitate se poate concretiza sau nu în formularea unei acuzații penale față de o anumită persoană.

După epuizarea etapei de investigare a faptei, dacă autorul nu a fost identificat și nici nu se constată incidența vreunui caz care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale referitor la faptă sau incidența art.318 din Codul de procedură penală, dosarele sunt introduse în evidențele cauzelor cu autori necunoscuți, după parcurgerea etapelor prevăzute de art.10 – art.15 din Normele metodologice privind înregistrarea, evidența unitară, circuitul sesizărilor penale și coordonarea administrativă a activităților dispuse organelor de poliție de procuror, aprobate prin Ordinul comun al M.A.I și P.I.C.C.J. nr.56/12/C/10.04. 2014.

Ulterior luării acestei măsuri, organul de cercetare penală procedează conform art. 16 și 17 din Normele anterior menționate și efectuează verificări suplimentare dacă sunt descoperite date, probe sau elemente noi ce ar putea conduce la identificarea autorului sau, în caz contrar, la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale întocmește un referat cu propunere de clasare, pe care îl înaintează procurorului de caz.

Din cele ce preced, rezultă că, în cauzele cu autori necunoscuți, ulterior epuizării etapei de investigare a faptei, pot exista perioade de inactivitate a organului de urmărire penală, însă aceste perioade sunt justificate de specificul cauzelor cu autori necunoscuți, care prezintă o altă dinamică a urmăririi penale față de cauzele în care urmărirea penală se efectuează *in personam*.

Într-o astfel de ipoteză, prelungirea duratei procedurii judiciare nu este imputabilă organului de urmărire penală, deoarece acesta nu și-a nesocotit obligațiile procesuale ce îi revin, ci dimpotrivă a realizat toate activitățile necesare identificării autorului, însă din motive obiective, această finalitate nu a putut fi atinsă.

Prin urmare, apreciem că în cauzele cu autori necunoscuți analiza de temeinicie a contestației privind durata procesului penal trebuie să includă și verificări referitoare la modalitatea în care organul de urmărire penală și-a îndeplinit obligația de diligență privind identificarea autorului, scopul fiind acela de a se stabili în ce măsură prelungirea urmăririi penale dincolo de o durată rezonabilă este sau nu imputabilă organului de urmărire penală.

Analiza se realizează conform art.488⁵ alin.1 din Codul de procedură penală, în baza lucrărilor și a materialelor aflate la dosarul cauzei, precum și a punctelor de vedere prezentate și în raport de criteriile prevăzute de art.488⁵ alin.2 din Codul de procedură penală, *adaptate* însă la particularitatea cauzelor cu autori necunoscuți.

Durata rezonabilă a procedurilor judiciare nu poate face obiectul unei evaluări matematice, general valabile în toate cauzele, ci trebuie realizată o evaluare *in concreto*, în raport de particularitățile fiecărei cauze. Această abordare se deduce din conținutul art.488⁵ alin.2 lit.a - h din Codul de procedură penală, din care rezultă că elementele ce pot fi luate în considerare la aprecierea caracterului rezonabil al procedurii sunt cele menționate cu caracter exemplificativ la literele a - g sau orice alt element cu privire la care judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța apreciază că este de natură să influențeze durata procedurii.

Specificul activității de urmărire penală, atunci când se desfășoară cu privire la faptă, imposibilitatea obiectivă de identificare a autorului faptei și prelungirea duratei procedurii judiciare din cauze neimputabile organului de urmărire penală *sunt elemente ce pot fi valorificate din perspectiva criteriului privind faza procesuală în care se află dosarul la care se face referire în conținutul art.488⁵ alin.2 lit.d din Codul de procedură penală, a criteriului privind comportamentul autorităților implicate în procedura judiciară prevăzut de art.488⁵ alin.2 lit.f din Codul de procedură penală sau a criteriului privind orice element de natură a influența durata procedurii menționat la art.488⁵ alin.2 lit.h din Codul de procedură penală.*

Prin constatarea existenței unui impediment la soluționarea cauzei constând în neidentificarea autorului faptei din cauze neimputabile organului de urmărire penală, judecătorul de drepturi și libertăți nu își încalcă obligația de a nu interfera cu funcția de urmărire penală, reglementată de dispozițiile art.488⁶ alin.2 din Codul de procedură penală, deoarece activitățile, demersurile și investigațiile efectuate de organul de urmărire penală sunt analizate din perspectiva epuizării lor.

De asemenea, având în vedere că neidentificarea autorului, din cauze neimputabile organului de urmărire penale, constituie un impediment la soluționarea cauzei, precum și faptul că în temeiul art.285 alin. 1 din Codul de procedură penală și a art.153 alin. 1 din Codul penal, organul de urmărire penală are obligația de a proceda la **realizarea obiectului urmăririi penale**

până la împlinirea termenelor de prescripție a răspunderii penale, admiterea contestației și stabilirea unui termen în care procurorul să rezolve cauza nu este de natură să conducă la accelerarea procedurii, deoarece în lipsa unor date, probe sau elemente noi care să justifice efectuarea unor verificări suplimentare, până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale, nu poate fi dispusă niciuna dintre soluțiile prevăzute de art.327 din Codul de procedură penală.

În ipoteza soluționării cauzei, conform dispozițiilor judecătorului de drepturi și libertăți soluția nu poate fi decât clasarea, iar orice activitate de verificări ulterioare pentru identificarea autorului până la împlinirea termenului de prescripție devine aleatorie, contextuală, pentru a putea determina incidența art.335 alin.2 din Codul de procedură penală.

Odată desesizat prin clasare, organul de urmărire penală nu mai este ținut de principiul rolului activ în aflarea adevărului reglementat de art.5 și art.306 din Codul de procedură penală, care este de esența activității de urmărire penală.

Singurul efect pe care îl produce admiterea contestației privind durata procesului penal este revenirea contestatarului cu o cerere similară după expirarea termenului stabilit de către judecătorul de drepturi și libertăți pentru rezolvarea cauzei, deoarece, în ipoteza pusă în discuție, în mod obiectiv procedura judiciară nu poate fi accelerată (a se vedea cauzele prezentate în Anexele 11, 12, 13, 14).

*

Având în vedere cele expuse, urmează să constatați că această problemă de drept a primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești și, printr-o decizie obligatorie, conform art.474 din Codul de procedură penală, să stabiliți că :

În aplicarea art.488⁶ alin.1 din Codul de procedură penală raportat la art.285 din același cod și art.154 din Codul penal, prin soluționarea contestației privind durata procesului, în cazul faptelor ai căror autori nu au fost identificați (sau identificabili și nu au fost indicați prin actul de sesizare) nu se poate dispune stabilirea unui termen în care procurorul să rezolve cauza, întrucât obligațiile organelor de urmărire penală subzistă până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale.

PROCUROR GENERAL,